

ROLUL ZEL „BĂLȚI” ÎN ATRAGEREA INVESTIȚIILOR ÎN CONTEXT REGIONAL

Victor BODNARI, *student, Facultatea de Științe Reale, Economice și ale Mediului, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*
Conducător științific: **Alina SUSLENCO**, *dr. hab., conf. univ.*

Abstract: *The results obtained by the Free Economic Zones (FEZs) in the Republic of Moldova were analyzed in this study. Additionally, the impact of ZEL-Bălți on regional development was also analyzed. Furthermore, the residents of ZEL Bălți, the attracted investments, labor remuneration, employee dynamics, and the geographical coverage of ZEL Bălți were reviewed. From the results of the conducted study, it can be observed that ZEL Bălți is one of the most viable and efficient FEZs in the country, attracting foreign investors and creating over 64% of the jobs generated by the Moldovan FEZs. The research methodology focused on the use of multiple research methods, such as analysis, synthesis, induction, deduction, scientific abstraction, and comparative analysis. In conclusion, it is noteworthy that Free Economic Zones contribute to increasing the investment attractiveness of the country, and ZEL Bălți is a national leader.*

Keywords: *free economic zone, investments, investment management.*

Zonele economice libere sau zonele antreprenoriatului liber (ZEL), conform Legii nr. 440 din 27 iulie 2001 cu privire la zonele economice libere,

sunt părți ale teritoriului vamal al Republicii Moldova, separate din punct de vedere economic, strict delimitate pe tot perimetrul lor, în care pentru investitorii autohtoni și străini sunt permise, în regim preferențial, genuri ale activității de întreprinzător, în condițiile legii.

Zonele economice libere sunt create în scopul accelerării dezvoltării social-economice a anumitor teritorii și a țării în ansamblu prin:

- a) atragerea investițiilor autohtone și străine;
- b) implementarea tehnicii și tehnologiilor moderne;
- c) dezvoltarea producției orientate spre export;
- d) aplicarea experienței avansate din domeniul producției și a managementului;
- e) crearea locurilor de muncă [1].

Printre principalele facilități acordate rezidenților din ZEL, se numără:

- 0% sau ½ din impozitul național pe profit;
- Scutirea de TVA;
- Scutirea de accize;
- Acces la infrastructura de transport dezvoltată;
- Proceduri vamale simplificate.

Pe parcursul anului 2021, pe teritoriul Republicii Moldova au activat 7 zone economice libere (zone ale antreprenorialului liber), care înregistrează 38 de subzone. Conform situației din 31 decembrie 2021 în 7 zone economice libere erau înregistrați 229 de rezidenți sau cu 3,2% mai mult față de perioada similară a anului 2020 [2].

Din punct de vedere al macroeconomiei, zona liberă reprezintă „un port, aeroport sau o parte din teritoriul național în care comerțul este liberalizat prin desființarea oricăror restricții cantitative sau taxe vamale”.

Din punct de vedere juridic, zona de comerț liber este o „formă caracteristică de integrare economică ce se concretizează prin acordul dintre statele membre de a înlătura diversele bariere tarifare și netarifare din calea tuturor sau numai a unor produse care fac obiectul schimburilor comerciale reciproce”[2].

Unii specialiști subliniază că zona liberă este cea mai completă formă a regimurilor vamale suspensive, o enclavă a teritoriului unei țări, unde mărfurile au acces liber, sunt scutite de taxe de import-export și unde există o serie de facilități, cum ar fi regimul liberal asupra profitului realizat.

Art. 1. din Legea cu privire la **zonele economice libere** nr. 440/2001 prevede că „**zonele economice libere** (zonele antreprenorialului liber), sunt părți ale teritoriului vamal al R.M., separate din punct de vedere economic, strict delimitate pe tot perimetrul lor, în care pentru investitorii autohtoni și străini sunt permise, în regim preferențial, anumite genuri ale activității de întreprinzător”[1].

În concluzie, putem afirma că **zona economică liberă (ZEL)** este o regiune geografică, aparținând uneia sau mai multor țări, în care relațiile economice se dezvoltă fără nici un fel de îngrădiri din partea statului respectiv. Crearea

ZEL este realizată cu scopul de a favoriza dezvoltarea și integrarea economică în zona respectivă. Aceste zone mai sunt denumite și zone de comerț liber, de inițiativă liberă, de prelucrare a produselor de export, zonă fără taxe vamale, zonă liberă industrială etc.[2].

În luna martie 2010, cu treisprezece ani în urmă, au reușit să creeze și să lanseze activitatea Zonei Economice Libere „Bălți”. Pe parcursul celor 13 ani de activitate, ZEL „Bălți” a cunoscut o dezvoltare continuă și dinamică, marcată de realizarea unor proiecte de importanță strategică pentru țară. Acest lucru a fost posibil atât grație eforturilor depuse, cât și datorită depășirii, de multe ori, a stereotipurilor existente. Prin exemple proprii și rezultate, s-a demonstrat că Moldova poate fi o locație atractivă pentru Corporațiile Transnaționale, cu proiecte investiționale de zeci de milioane de USD. Pentru aceasta, este important să înțelegem așteptările și necesitățile investitorilor, dar și să depunem toate eforturile pentru a corespunde și depăși aceste așteptări. Urmând o astfel de strategie, am reușit să atragem până în prezent în Moldova investiții de peste 250,2 milioane de USD și să creăm peste 11300 locuri de muncă directe. Cel mai important este, însă, că ZEL „Bălți” continuă să se dezvolte, potențialul său nefiind încă pe deplin valorificat.

În pofida faptului că ZEL „Bălți” este cea mai „tânără” dintre cele șapte zone economice libere din Moldova, aceasta se dezvoltă cel mai dinamic. În același timp, ZEL „Bălți” poate fi considerată un model de referință pentru celelalte structuri similare, care și-a îndreptățit pe deplin scopul pentru care a fost creată. În doisprezece ani de activitate, ZEL „Bălți” a reușit să devină un centru de revitalizare industrială și dezvoltare regională. ZEL „Bălți” administrează în prezent 19 subzone, amplasate în zece orașe cuprinzând toate cele trei regiuni de dezvoltare efective ale țării [3].

Zona Economică Liberă depune eforturi sporite pentru relansarea potențialului industrial al țării, trasându-ne și alte scopuri ambițioase. Aceste eforturi se materializează în rezultate și proiecte noi de succes. În anul curent, au fost puse bazele unor noi proiecte de anvergură în cadrul ZEL „Bălți” cu investiții de peste 110 milioane de USD, care vor rezulta în alte peste 8 mii locuri noi de muncă. Iar acestea vor genera, la rândul lor, alte 16 mii locuri de muncă indirecte în afara teritoriului zonei libere.

În această ediție specială, cu prilejul împlinirii a doisprezece ani de activitate a Zonei Economice Libere „Bălți”, sunt reflectate cele mai importante etape în dezvoltarea zonei libere, asociate cu proiectele de importanță națională și regională realizate în perioada respectivă (3).

Numărul angajaților rezidenților zonelor libere la sfârșitul perioadei de raportare a constituit 15830 persoane, înregistrându-se o scădere față de perioada similară a anului 2020 cu 440 persoane sau 2,7%. Din numărul total al angajaților zonelor economice libere înregistrați la sfârșitul perioadei de raportare,

partea preponderentă a lor (64,5% sau 10206 persoane) a fost înregistrată în ZEL „Bălți”. Valoarea totală a fondului de salarizare al rezidenților a constituit în anul 2021 circa 1512,7 mil. lei, atestându-se o creștere de 2,7% față anul 2020. Salariul mediu al unui angajat din cadrul rezidenților, în 2021 a crescut cu 8,4% față de 2020 și a constituit 8331 lei/persoană.

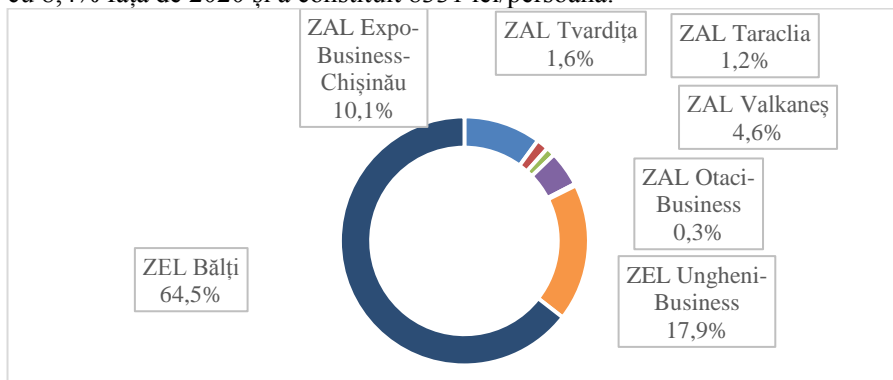


Fig. 1. Structura numărului de angajați ai rezidenților zonelor economice libere, anul 2021

Sursa: elaborat după [4]

Valoarea totală a investițiilor realizate în cadrul zonelor libere pe parcursul întregii activități a lor, până la data de 31 decembrie 2021, a constituit 506,2 mil. dolari SUA, sporind până la finele anului 2021 cu 10,3% sau cu 47,2 mil. dolari SUA față de anul precedent.

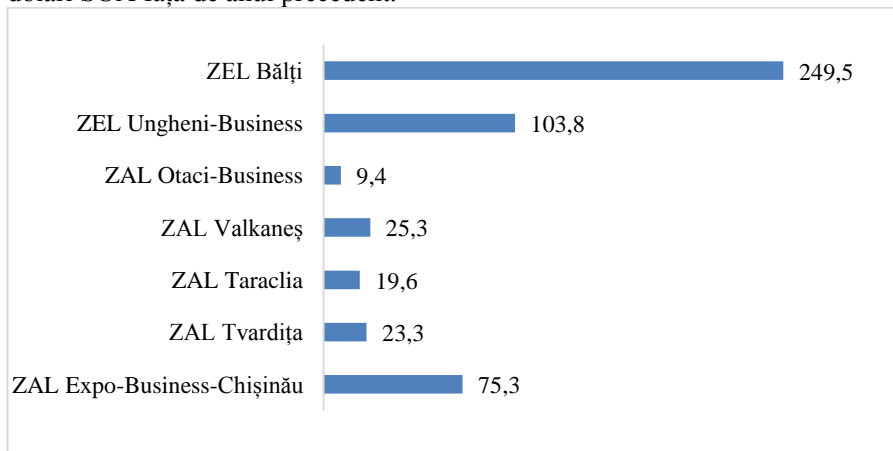


Fig.2. Valoarea investițiilor realizate în zonele economice libere de la momentul constituirii zonei libere până la finele anului 2021, mil. dolari SUA

Sursa: elaborat după [4]

Din volumul total al investițiilor, 249,5 mil. dolari SUA revin ZEL „Bălți” 49,3% sau 103,8 mil. dolari SUA. Valoarea totală a impozitelor și altor plăți obligatorii calculate în anul 2021 a constituit 717,7 mil. lei sau cu 13,7% mai mult comparativ cu perioada anului 2020.

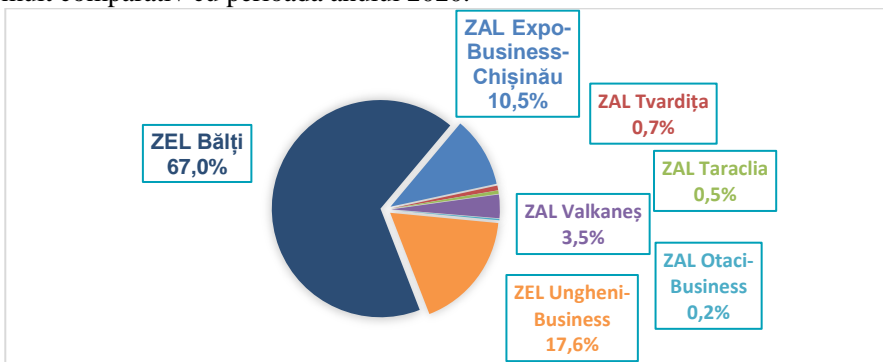


Fig. 3. Structura pe ZEL-uri a impozitelor și taxelor achitate, (%)
Sursa: elaborat după [4]

Din valoarea totală de impozite, taxe și alte plăți obligatorii calculate (*impozit pe venit, TVA, contribuții de asigurări sociale, prime de asigurare medicale obligatorii, etc.*), ponderea cea mai mare revine rezidenților ZEL „Bălți” (67,0%), ZEL „Ungheni-Business” (17,6%) și ZAL „Expo-Business-Chișinău” (10,5%).

Pe parcursul anului 2021, cheltuielile administrative în cadrul zonelor economice libere au constituit 29727 mii lei ce reprezintă o micșorare față de anul precedent cu 12,6%. Diminuarea a fost posibilă îndeosebi din cauza optimizării cheltuielilor pentru scopuri gospodărești cu – 31,6%, deplasări cu – 40,7%, cheltuieli de reprezentanță cu – 32,9%, servicii de audit cu – 75,4%, donații și sponsorizări cu – 85,9%. În perioada 2021, au crescut cheltuielile administrative doar pentru efectuarea acțiunilor de publicitate și marketing cu – 80,5%.

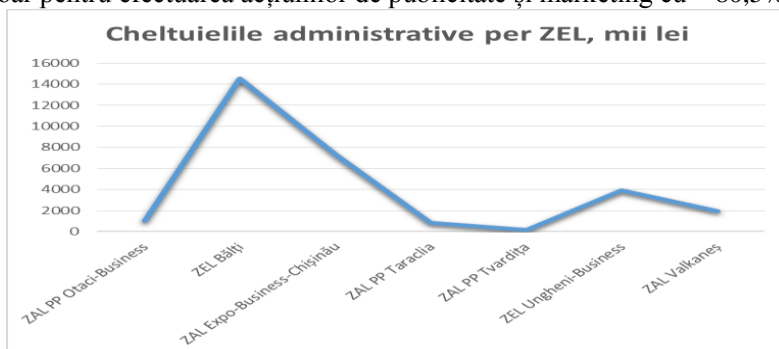


Fig. 4. Structura pe ZEL-uri a cheltuielilor administrative
Sursa: elaborat după [4]

Ce ține de cheltuielile administrative per zonă, remarcăm că, cele mai mari cheltuieli au fost efectuate de ZEL „Bălți” (14515 mii lei), care este cea mai mare zonă cu 19 subzone.

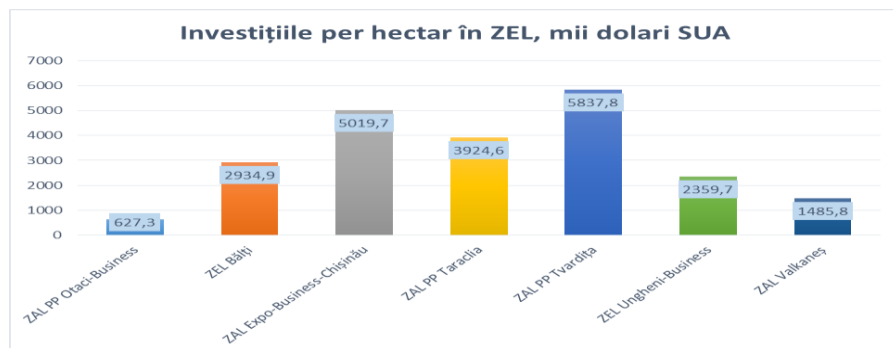
În anul 2021 de către administrația zonelor economice libere au fost organizate și desfășurate 12 concursuri de selectare a rezidenților (cu 4 mai puține decât în 2020) la care au participat 17 pretendenți (cu 7 mai puțini decât în 2020). În final au fost încheiate 12 contracte noi, ce reprezintă cu 8 contracte mai puțin ca în anul precedent.

Zonele Economice Libere la finele anului 2021 au fost amplasate pe o suprafață totală de 642 ha sau cu 19 ha mai mult ca în anul 2020. Din toată suprafața alocată zonelor 6 ha sunt valorificate de administrațiile zonelor, 181 ha valorificate de rezidenți și 454 ha reprezintă teritorii nevalorificate.

Tabelul 1. Terenurile valorificate per ZEL

	ZEL Bălți	ZEL Ungheni-Business	ZAL Expo-Business-Chișinău	ZAL Tvardița	ZAL PP Valkaneș	ZAL PP Taraclia	ZAL PP Otaci-Business
Terenuri – total, ha	288	145	16	4	119	36	34
<i>inclusiv:</i>							
valorificate de Administrație, ha	0	0	1	0	1	0	1
valorificate de rezidenți, ha	85	44	15	40	17	5	15
nevalorificate, ha	203	101	0	0	101	31	18

Sursa: adaptat după [4]



Analizând teritoriile ZEL-lor după ponderea lor de valorificare, menționăm că cel mai slab valorificat este teritoriul din cadrul ZAL PP „Taraclia” unde spațiul liber este în proporție de 86,1%, urmat de ZAL PP „Valkaneș” – 84,8%, ZEL „Bălți” – 70,5%, ZEL „Ungheni-Business” – 69,7% și ZAL PP „Otaci-Business” – 52,9%. În cadrul ZAL „Expo-Business-Chișinău” și ZAL „Tvardița” nu sunt teritorii nevalorificate.

În același timp, remarcăm că, valoarea medie a investițiilor efectuate de rezidenți per hectar valorificat de ei în perioada de raportare a constituit 2796,9 mii dolari SUA sau cu 188,9 mii dolari SUA mai mult față de anul 2020.

Cea mai mare valoare a acestui indicator a fost înregistrată în ZAL „Tvardița” - 5837,8 mii dolari SUA investiții per hectar, după care urmează ZAL „Expo-Business-Chișinău” cu 5019,7 mii dolari SUA per hectar (fig.5).

Analizând în dinamică rezultatele obținute de ZEL Bălți în decursul celor 13 ani de activitate, putem remarca că în acești ani ZEL a ajuns la 81 de rezidenți, angajați - 10206. Pe lângă aceasta, putem remarca că ZEL Bălți a atras în decursul celor 13 ani – 300 mln. euro investiții în zona de nord a țării.

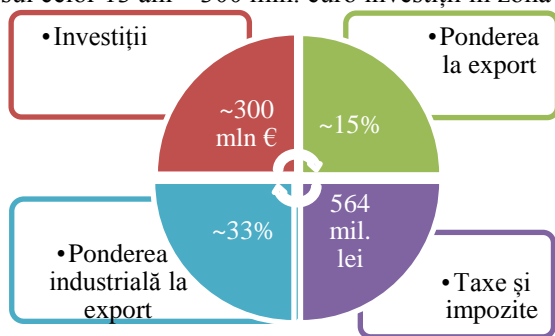


Fig.5. Rezultatele obținute de ZEL Bălți în 13 ani de activitate
Sursa: elaborat după [3]

Concluzii

În urma cercetărilor efectuate, putem puncta următoarele concluzii:

- Activitatea ZEL Bălți a înregistrat o creștere semnificativă în anul 2021 comparativ cu perioada similară a anului 2020. Astfel, reliefăm majorarea veniturilor din vânzările producției industriale cu 16,4% față de perioada similară a anului 2021, creșterea cu 5,8% față de perioada similară a anului 2020 a valorii mărfurilor și serviciilor prestate în zonele economice libere în 2021, precum și majorarea activității comerciale externe cu 14,7%;
- Respectiv din volumul total al investițiilor (249,5 mil. dolari SUA) revin ZEL „Bălți” 49,3%, sau 103,8 mil. dolari SUA. Analizând datele putem menționa că *ZEL Bălți este un lider național.*
- Rezultatele economice ale zonelor economice libere naționale denotă un grad de concentrare preponderent în cadrul a 3 zone economice libere (ZEL „Bălți”, ZEL „Ungheni-Business”, ZAL „Expo-Business-Chișinău”).

Bibliografie:

1. Legea cu privire la Zonele Economice Libere nr.440 din 27.06.2001 [online]. Disponibil: <https://me.gov.md/ro/content/zonele-economice-libere> (citat 15.03.2023)

2. Esența zonelor economice libere [online]. Disponibil: <https://conspecte.com/dreptul-afacerilor/zonele-economice-libere.html> (citată 15.03.2023)
3. Zona Economică Liberă Bălți [online]. Disponibil: <https://zelb.md/istoric/> (citată 15.03.2023)
4. Raport privind dezvoltarea ZEL în Republica Moldova [online]. Disponibil: <https://me.gov.md/sites/default/files/> (citată 15.03.2023).
5. SUSLENCO Alina, *Potențialul uman al tinerilor specialiști – un traseu spre durabilitatea unei economii*. In: *Diversitate interculturală: artă și educație*, Iași, ARS LONGA, 2017, p. 177-182. ISBN 978-973-148-255-2. Disponibil: https://www.researchgate.net/profile/Marinela-Rusu/publication/331022281_INTERPERSONAL_COMMUNICATION_VOLUMUL_I_2017/links/5c61a02c92851c48a9cd3444/INTERPERSONAL-COMMUNICATION-VOLUMUL-I-2017.pdf (citată 15.03.2023).